

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 15 mars 1926 kl. 5 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående internationell överenskommelse om ett världsspråk.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 222, har herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hos folkförbundet eller annorledes taga initiativ till en förutsättningslös internationell överläggning *Motionen.*

1) om behovet, vid sidan av modersmålen, av ett världsspråk, avsett att antagas genom mellanfolklig överenskommelse och inläras i alla världens skolor;

2) om vilket språk bör upphöjas till världsspråk, antingen ett visst gammalt nationalspråk eller ett nybildat världsspråk;

3) om inrättande av en internationell världsspråksakademi för övervakande av det antagna språkets utveckling och enhetlighet.

I avseende å motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Innan utskottet går att yttra sig över motionärens nu förevarande förslag, får utskottet lämna följande redogörelse för frågans tidigare behandling.

Frågan om åtgärder från statsmakternas sida för främjande av världsspråksidén har, såsom motionären erinrar, tidigare varit föremål för omprövning. *Historik.*

Vid 1911 års riksdag väckte herr *Lindhagen* i andra kammaren motion, nr 237, däri hemställdes, bland annat, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville livligt inrikta sina bemödanden på att genom svenskt officiellt initiativ särskilt befrämja den viktiga frågan om skapandet av ett världsspråk. *1911 års riksdag.*

I över motionen avgivet utlåtande, nr 5, anförde andra kammarens femte tillfälliga utskott bland annat, att med hänsyn därtill, att frågan om främjandet på officiell väg av ett världsspråk vore väl beaktad genom det intresse, denna fråga såväl inom Sverige som utomlands åtnjöte från stats-

maktens, enskildas och korporationers sida, utskottet icke funne någon anledning att särskilt påkalla den svenska regeringens bemödanden uti ifrågasatt hänseende. Utskottet avstyrkte på grund härav motionen. Reservation hade anförts av herr Svensson i Nyköping.

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan.

*Utredning
inom eklestia-
stikdeparte-
mentet.*

År 1911 inkom till eklestikdepartementet en skrivelse med framställning i syfte att framkalla ett svenskt officiellt initiativ i avseende å ett världsspråk. Framställningen, som var anonym, uppgavs hava haft till upphovsman nobelpristagaren professor *W. Ostwald*. Med anledning av nämnda skrivelse uppdrog dåvarande departementschefen åt professorn i sanskrit och jämförande indo-europeisk språkforskning vid universitetet i Uppsala *K. F. Johansson* att avgiva uttalande, huruvida berörda skrivelse vore av beskaffenhet att tilläventyrs föranleda något yttrande från professor Johanssons sida. Professor Johansson verkställde i följd härav en utredning i frågan, vilken överlämnades till eklestikdepartementet. Nämnda utredning lämnar först en översikt över världsspråksfrågans historia och nuvarande läge samt ingår därefter på en kritik av världsspråksivrarnas önskemål och åtgärder i skilda avseenden. Han betonar därvid den grundväsentliga skillnaden mellan världsspråk och internationellt hjälpspråk och yttrar i avseende därå bland annat: »Det finns väl ännu i dag någon utopist, som drömmer om att till och med ett konstgjort språk skulle kunna upphöjas till det enda över hela jorden gällande och använda språket, alltså världsspråket eo ipso. Med dessa drömmare behöva vi icke befatta oss, ty icke ens anhängarna av de konstgjorda språken, respektive av det konstgjorda språket (ifall man kan tänka sig, det de kunde förena sig om ett enda, exempelvis i våra dagar ido), driva längre en sådan sats. Från och med tillkomsten av Delegationen (i Paris 1900) gäller uppgiften införandet av ett internationellt hjälpspråk.» Professor Johansson sammanfattar till sist sina åsikter rörande världsspråksfrågan med följande ord: »Enligt min mening kommer världsspråksproblemet att lösa sig ut ifrån givna historiska faktorer på helt naturligt sätt utan konstlade ingrepp. Uttryckt i en formel är lösningen den, att det (respektive de) språk har utsikt att bli världsspråk, som är på samma gång det enklaste, lätthanterligaste och lättlärdaste samt tillika representerar den största summan av i världssamfärdseln deltagande individer. Om det är tillåtet att gissa, torde man kunna förmoda, att engelskan är det språk, som har utsikten att bli det närmaste världsspråket. — En förenkling av folkets invecklade och tunga språkapparat är förvisso önskvärd, om man så vill till och med nödvändig. Men denna förenkling kan blott ske på det sätt, att de stora kulturcentra draga allt vidare kretsar omkring sig för att slutligen förena sig i en enda. Av det föregående torde hava framgått, att jag omöjligen kan godkänna den meranämnda Paris-delegationens program. Först och främst kan och bör ett konstgjort internationellt hjälpspråk endast få användning som ett

mera formelartat skriftspråk i den internationella samfärdseln. För det andra kan det tänkas vara till nytta endast inom vissa kretsar, där man har att göra med en lätt överskådlig fraseologi, och där huvudvikten ligger på en fast terminologi och konventionella formler. I främsta rummet kan man därvid tänka på handel och kommunikationer. I en eller annan vetenskap av mera formelartat framställningssätt torde ett internationellt hjälpspråk kunna göra tjänst som inslag; ehuru fullt säker därpå är jag icke.

Anhängarna av det internationella hjälpspråket arbeta på och framställa den fordran, att de respektive staterna skola genom sina statsmyndigheter taga sig an deras sak och få detsamma infört som undervisningsämne i skolorna. Vi hava sökt motivera, att det för en sådan åtgärd icke ges någon som helst antaglig grund. Tvärtom skulle det öka trängseln på den redan förut av en mångfald undervisningsämnen tränga undervisningsplanen, utan att någon avsevärd nytta därmed kunde vinnas. På sin höjd kunde man tänka sig undervisning i ett dylikt ämne på försök införd vid handelsläroverken. Men detta lär knappast bero på statsmakternas ingrepp.

Huruvida en eller annan vetenskaps representanter skulle vilja göra användning av ett konstspråk i det internationella vetenskapliga utbytet, bör uppenbarligen få bero på dessa själva, eventuellt angelägenheten ordnas genom överenskommelser å de respektive vetenskapernas internationella möten, kongresser o. s. v. Att ett bestämt land genom sin regering — som i den remitterade skrivelsen föreslås — i dylikt avseende skulle taga initiativet, därför finnes enligt min mening icke tillräckligt skäl.»

Professor Johanssons yttrande jämte den till ecklesiastikdepartementet inkomna skrivelsen överlämnades till utrikesdepartementet, som återställde detsamma med förklaring, att de icke föranledde någon utrikesdepartementets åtgärd.

Vid 1912 års riksdag väcktes i första kammaren av herr *Wavrinsky* m. fl., i andra kammaren av herr *Lindhagen* m. fl. sinsemellan likalydande motioner, däri motionärerna anhöllo, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och på vad sätt initiativ lämpligen böra och kunna från svensk sida tagas för åstadkommande av officiell internationell överläggning och överenskommelse för skapandet av ett internationellt hjälpspråk.

1912 års
riksdag.

Efter erhållen remiss av den i första kammaren väckta motionen anförde nämnda kammare i avgivet utlåtande, nr 8, bland annat, följande:

»Den ståndpunkt till nu förevarande fråga, som intagits dels av ovan nämnda utskott (1911 års femte tillfälliga utskott), dels av professor Johansson, synes utskottet vara åtminstone för närvarande den riktiga. Utan att kunna närmare ingå på de eventuella möjligheterna av ett allmänt genomfört världsspråk och ännu mindre på förutsättningarna hos det av motionärerna särskilt förordade språket att fylla ett världsspråks plats, vill utskottet blott ånyo framhålla den förut påpekade, men av motionärerna knappast tydligt angivna

skillnaden mellan världsspråk och internationellt hjälpspråk. Mot möjligheten av det förra synes tala framförallt det faktum, som heter språkets förändring. De mångskiftande inflytelser av bland annat folkpsykologisk, fysiologisk och allmänt kulturell art, för vilka ett talspråk med nödvändighet måste bliva utsatt, torde ej komma att visa sig mindre verksamma och kraftiga i fråga om ett konstgjort språk än i fråga om de i verklig mening levande språken. Lagarna för språkets liv kunna icke rubbas av någon mänsklig makt, ej ens av en aldrig så framstående och maktfullkomlig internationell institution. Hava motionärerna åter åsyftat blott ett internationellt hjälpspråk, så ter sig frågan något annorlunda. Ett dylikt språk kan måhända komma att få användning inom vissa områden för mänsklig verksamhet, men näppeligen inom andra än dem, som av språket kräva mindre smidighet och rikedom på resurser än distinkt formuleringsförmåga. Det torde, på tal härom, knappast vara en tillfällighet, att ingen av de tre vetenskapsmän, vars utlåtanden äro avsedda att stödja motionen, representerar någon humanistisk vetenskapsgren. Vilka än framtidsutsikterna för ett internationellt hjälpspråk kunna vara, synes det utskottet likväl föga lämpligt, att frågan härom göres till föremål för en riksdags behandling och beslut, helst innan saken ens kan sägas hava lämnat försöksstadiet. Här synes annat forum åtminstone tills vidare vara att anbefalla.»

Utskottet hemställde alltså, att motionen icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Utan votering biföll första kammaren sitt utskotts hemställan.

Vid den av herr Lindhagen m. fl. i andra kammaren väckta motionen voro fogade yttranden av professorerna *S. Arrhenius* och *G. de Geer* samt doktor *N. Ekholm*.

Arrhenius' yttrande torde kunna sammanfattas sålunda, att det allmänna införandet av ett enkelt internationellt hjälpspråk skulle vara av stor betydelse för de små nationernas deltagande i kulturarbetet och underlätta deras genom de ständigt ökade samfärdsmedlen alltmera kännbara kamp för tillvaron.

De Geer anförde bland annat: »En officiell utredning skall därför utan tvivel visa, att redan nu föreligger ett hjälpspråk, som är så lättlärt och har så goda förutsättningar att kunna antagas, att vad som nu återstår för ett verkligt tillgodogörande inom en snar framtid av detta viktiga nya samfärdsmedel nog i främsta rummet är, att de skilda staterna ena sig om det officiella antagandet av ett och samma hjälpspråk. Utan tvivel skall också det folk, som genom sitt initiativ påskyndat förverkligandet av detta önskemål, därmed hava främjat något, som i sällsynt grad måste lända till allmänt gagn. Ej minst inom den vetenskapliga världen blir det för varje år alltmer påfallande, vilka ofantliga hinder de många skilda språken medföra, då det gäller tillgodogörandet av de viktiga forskningsresultat, som alltjämt ernås inom jordens skilda länder. Så länge den huvudsakliga forskningen var inskränkt till några få av Europas gamla kulturländer, voro svårigheterna

för de övriga folken mindre, om också deras egna insatser hade föga utsikt att bli till allmännare gagn. Men numera, då verkligt värdefulla och viktiga arbeten bedrivs inom en mängd såväl icke-europeiska som smärre europeiska länder med föga kända språk, är det helt visst ett mycket stort hinder såväl för vetenskapens snabbare utveckling genom fruktbringande samarbete som ej minst för de i detta avseende mindre gynnade nationerna att göra sig gällande på det andliga området, där de eljest kunde hava helt andra utsikter. — — — Som en underlättad andlig samfärdsel folken emellan därtill i hög grad skulle främja ej blott handelsförbindelserna, och detta särskilt för de smärre folken, utan på samma gång även i övrigt kraftigt bidra till fredligt samförstånd och ökad samverkan, torde i avseende på gagnet av ett lämpligt hjälpspråk de vetenskapliga och kulturella intressena sammanfalla med de rent praktiska.»

Doktor *Eckholm* yttrar bland annat: »Sedan 14 år tillbaka har jag i mån, som de blivit mig bekanta, studerat dessa konstgjorda språk, av vilka de mest betydande äro det redan på 1880-talet uppfunna esperanto, samt de på 1900-talet utgivna universal, ido och antido, och på grund härav kan jag yttra mig om deras lämplighet såsom internationella hjälpspråk. Jag anser dem vara i många avseenden synnerligen väl konstruerade, men har dock hos dem funnit åtskilliga brister, som enligt min mening icke böra förekomma hos ett internationellt hjälpspråk. Men dessa språk kunna omarbetas och därigenom så förbättras, att de bli fullt lämpliga för det avsedda ändamålet. — — — Det stora önskemålet är nu att på diplomatisk väg åvägbringa en *världsspråksunion* av samma omfattning som världspostunionen. Denna världsspråksunion bör å sin sida inrätta en av sakkunniga bestående officiell *världsspråksakademi*, som får i uppdrag att utarbeta förslag till internationellt hjälpspråk. Så snart ett dylikt blivit framlagt och antaget av världsspråksunionen, bör det i kraft av dennas auktoritet införas såsom allmänt läroämne i alla kulturfolks skolor samt även i övrigt antagas såsom internationellt hjälpspråk. Den vinst, som hela människosläktet därigenom skulle ernå, synes mig så oerhört stor, att den för närvarande knappast kan uppskattas till sitt rätta värde.»

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, till vilket herr Lindhagens motion remitterades, yttrade i över densamma avgivet utlåtande, nr 8, bland annat:

»För utskottet står det efter verkställd utredning klart, att om ett världshjälpspråk skulle komma till stånd en gång, så blir dess tillämpningsområde dock begränsat. Den, som vill lära känna ett främmande folks rent andliga — ej blott naturvetenskapliga och tekniska — litteratur och därmed tränga in i dess innersta tanke- och känsloliv, kan ej nöja sig med översättningar. Så kunna exempelvis diktverk svårligen utan mer eller mindre förvandling avklädas den språkdräkt, som skalden givit dem, och ju mera t. ex. den filosofiska vetenskapen förlägger sin tyngdpunkt till själslivets innersta sfärer,

såsom de moderna tendenserna giva för handen, desto mer beroende blir en sådan vetenskap av det 'modersspråk', som — för att tala med Oscar Levertin — är 'folkets levande andedräkt'. Världsspråkstanken kan sålunda icke tänkas komma att gripa djupt in i folkens liv. Den åsyftar att på rent yttre områden vara en förbindelseled mellan folken, men måste lämna de själsdjup, ur vilka världsutvecklingens skapande krafter framgå, oberörda. Därmed är dess begränsning given. Möjligt är dock, att ett internationellt hjälpspråk inom den sålunda givna gränsen kan komma att tillämpas.» Efter att därefter hava erinrat dels att frågan om en diplomatisk konferens angående möjligheten att införa ett internationellt världshjälpspråk redan upptagits till övertägande av Schweiz' regering och dels att år 1911 en vädjan gjorts till Sveriges regering att taga ett initiativ i motionens riktning, vilken vädjan haft till följd, att regeringen låtit utreda frågan, hemställde utskottet om avslag å motionen.

Den av utskottet föranstaltade utredningen avsåg, huruvida införandet av ett världsspråk vore till gagn för vetenskapen och verkställdes genom att till representanter för de *humanistiska* vetenskaperna rikta följande spörsmål:

Anser Ni, att det för vetenskapen vore fördelaktigt, om ett allmänt konstgjort världsspråk infördes, som utan att uttränga de levande språken dock bleve gemensamt för vetenskapliga meddelanden?

Svar ingingo från 15 (då varande) universitets-(högskole-)professorer. Ur dessa svar torde här blott några utdrag kunna göras.

1. *Professorn Vitalis Norström:*

»Jag menar, att naturvetenskapsmännen och matematikerna gott kunna reda sig med ett av de moderna språken för sina vetenskapliga ändamål, närmast då med franskan, som ju redan, speciellt av de senare, flitigt användes, och som genom sin klarhet och elegans särskilt väl lämpar sig. Deras ordförråd är ej stort, och de ha ju för övrigt sitt universiella tecken- eller symbolspråk. Humanisterna kunna däremot inte utbyta ett språk med själ mot en död mekanism. De skulle då taga obotlig skada till sin egen själ, och deras verk skulle oändligt förlora i både intellektuellt och estetiskt värde.»

2. *Professorn Efraim Liljeqvist:*

»I varje framställning av den finare och intimare nyansering, som djupt gående undersökningar över de specifikt humanistiska vetenskapsproblemen påkalla — och detsamma torde även gälla en med de humanistiska arbetsmetoderna besläktad teologisk och rättsvetenskaplig forskning — skulle ett artificiellt världsspråk komma ohjälpligt till korta». Professor Liljeqvist ställer sig ock »synnerligen skeptisk till huruvida det exempelvis skulle löna mödan att omarbete anatomiens ytterst komplicerade och redan i det väsentliga internationella terminologi till ett konstgjort världsspråks form.»

3. *Professorn Nathan Söderblom:*

»Humanistisk vetenskap kräver en fin och skarp nyansering i tanke-

gången, som ett konstgjort språk aldrig kan medgiva.» Språkbördan bleve ej heller lättad: »Ty man måste ju känna litteratur och urkunder, vilka föreligga på många forna och levande språk. Ett konstgjort språk skulle endast öka språkbördan, som åligger en, och det med en nykomling utan äkta börd.»

4. *Professorn C. A. Reuterskiöld:*

»För den juridiska vetenskapen vore ett s. k. 'konstgjort världshjälpsspråk' lika onyttigt som tvärtom latinet är oundgängligt: det senare såsom romerskt rättsspråk ger uttryck åt en historisk verklighet, som blivit grunden för all modern kulturrätt såväl formellt och tekniskt som reellt — det förra skulle alls ingenting uttrycka.»

5. *Professorn Harald Hjérne:*

»Påhittet att sammankalla en 'diplomatisk konferens' för det åsyftade ändamålet måste härröra från en person, som är fullkomligt blind eller likgiltig för det allmänna åtlöjets rättvisa utslag.»

6. *Professorn Ludvig Stavenow:*

»I första rummet kan det för naturvetenskaperna och de matematiska vetenskaperna få stort värde, och det förefaller mig, som om de vetenskapliga termer och begrepp, som dessa vetenskaper behöva, snart nog skulle kunna i ett dylikt språk utbildas och specificeras i tillräcklig grad. Vad de humanistiska vetenskaperna beträffar, ställer det sig vida svårare. Både filologien, filosofien och de historiska vetenskaperna röra sig med utomordentligt fina betydelseskiftningar och måste begagna dylika, och det är svårt att förstå, huru dessa på konstgjord väg skulle kunna ersättas, då det snart sagt gäller ett oändligt ordförråd både på grund av de moderna kulturspråkens stora ordrikedom och varje ords mångskiftande betydelse och användning, allt efter olika sammanställningar. — — — Det levande språket möjliggör sammansättningar och nydaningar efter inre språkliga och historiska lagar, vilka kännas omedelbart av de med språksinne begåvade, även om de icke teoretiskt äro fullt kända, och dessa möjligheter till nyskapelse måste den humanistiska vetenskapsmannen bruka och kan ej undvara dem. Det är möjligt, att ett konstlat världsspråk, som ju i början endast kan tillfredsställa rent praktiska behov, kan efter hand växa i rikedom och utvecklas därefter, att det kan tillfredsställa även den högsta kulturvetenskapens fordringar, men det är en mycket långsam procedur och avlägsen, och säkert torde nuvarande generationer av vetenskapsmän därav få ringa intresse och fördel.»

7. *Professorn Karl Warburg*

anser ett internationellt hjälpspråk vara »utan nytta för de *humanistiska* vetenskaperna». Humanister kunna icke undvara kunskap i engelska, tyska och franska språken.

8. *Professorn O. E. Lindberg*

uttalar, att ett konstgjort språk, särskilt Ido, är vanligen flera gånger lättare att inhämta och skriva än något av de levande tungomålen. Beträffande

det konstgjorda språkets utvecklingsmöjligheter, användbarhet och dylikt yttrar professor L.: »Ett jättesteg framåt i dessa och ännu andra avseenden har sedan tagits av det av framstående vetenskapsmän i den i Paris 1900 stiftade 'Delégation pour l'adoption d'une langue auxiliaire internationale' ur Esperanto utbildade 'Ido', vars grammatik är så enkel, att 'man kan lära sig den på en timme', men som besitter vida större möjligheter än modersspråket att uttrycka olika begrepp och nyanseringar av sådana. I och med detta konstgjorda språk är nog problemet i det hela löst. Vad beträffar all praktisk språklig internationell samfärdsel samt även naturforskning, matematiska vetenskaper med naturvetenskaplig geografi, etnografi och psykologi och till och med sådana rent humanistiska discipliner som lingvistik och katederfilosofi, så utgör nog sagda konstspråk för alla dessa ett tillräckligt begripligt språkligt meddelelsemedel. Och med god vilja torde det kunna begagnas även av de humanistiska vetenskaperna i stort sett, ehuru här det större behovet av ordförråd, frasnyanseringar och levande färg, särskilt hos sådana ämnen som historia, estetik, religionsvetenskap och religionsfilosofi, ja, även filologi, kräver ytterligare fullkomning.» — Vad den *estetiska* synpunkten angår uttalar professor Lindberg, att den »spelar jämförelsevis liten roll i de matematiska och naturvetenskapliga disciplinerna samt i de på gränsen av dessa liggande vetenskapsområdena, ja, även i den torra katederfilosofien», men framhåller i samband därmed, att »en Platons, Kants, Macaulays, Renans och dylika forskares även språkligt mästerliga arbeten skulle jag verkligen icke vilja läsa på vare sig Esperanto eller Ido. Från all klassisk framställning inom vetenskapen få vi, synes mig, taga farväl, så snart vi för densamma acceptera ett konstgjort världsspråk».

9. Professorn *Evald Lidén*:

»Ett konstgjort språk kan icke väntas i nämnvärd utsträckning bliva ett dugligt uttrycksmedel för de *humanistiska vetenskaperna* i stort sett (filologi, historia — politisk, religions-, litteraturhistoria — o. s. v.). — — — Annorlunda torde saken ställa sig beträffande *naturvetenskaperna, matematik* o. s. v. samt deras tillämpningsfack (teknologi m. m.). Det rent terminologiska ordförrådet är i dessa, i jämförelse med förhållandet inom humanistiska vetenskaper, både långt större, mera dominerande och skarpare definierbart, och *då* detta ordförråd redan är i stor utsträckning internationellt *då* vidare dessa vetenskapers innehåll och källmaterial är föga nationalbundet, och *då* slutligen deras framställningsform ställer relativt mindre anspråk på variation och personligt uttryckssätt, torde ett konstgjort språk här medföra fördelar, som överväga olägenheterna. I denna uppfattning stärkes man onekligen genom den entusiasm, varmed vissa av samtidens mest betydande naturforskare kämpa för världsspråksidén. — — — Man kan ju emellertid ställa sig tvivlande, huruvida medlemmar av de stora härskande kulturspråken skola befinnas villiga att för världsspråksidéns ideala framtids-tanke, i nämnvärt antal, avstå från den oskattbara förmånen att begagna sitt eget modersmål även i vetenskapliga skrifter.» Enligt professor Lidén

»vore det lyckligast, om den levande entusiasm för världsspråksidén, som för närvarande är till finnandes inom många nationer, kunde samla sina ansträngningar, till att börja med, om ett mera blygsamt, men sannolikt snart upphinneligt mål, nämligen att *genom mellanfolklig samverkan* skapa och fastslå ett konstgjort språk till bruk vid handel, yttre samfärdsel (järnvägar, post, turistväsen o. s. v.) och för andra liknande ändamål, alltså ett handels- och kommunikationsspråk, naturligtvis redan från början så inrättat, att det efterhand kunde tillgodose även andra, mera vidsträckta kulturuppgifter. Även inom de *stora* språksamhällena torde behovet och nyttan av ett hjälpspråk för dylika ändamål redan vara eller lättare bliva känt och erkänt. En gång internationellt fastslaget och fört ut i livet, bl. a. genom undervisning vid handelsskolor, lärokurser för kommunikations-, hotell- och turistpersonal, torde ett sådant hjälpspråk — det är knappast förmätet att tro — kunna slå under sig nya och betydelsefulla kulturuppgifter och i större eller mindre omfattning utveckla sig även till vetenskapens internationella språk.»

10. Professorn *Adolf Noreen*

citerar med instämmande den framstående språkvetenskapsmannen Hugo Schuchardt: Eine Weltsprache ist die Krönung unserer internationalen Einrichtungen. Aber eine Weltsprache ist auch — weit entfernt den Spott der Gelehrten zu verdienen — ein *wissenschaftliches* Desiderat.» Detta önskvärda världsspråk måste vara ett *konstgjort* sådant. »Att ett dylikt skulle vara oanvändbart för de humanistiska vetenskaperna — i motsats till de naturvetenskapliga — kan jag ej inse. Då ämnets natur kräver ett språk med rikare resurser, *kan* man ju alltid tillgripa ett av de levande språken, ty tillkomsten av ett hjälpspråk skulle ju icke innebära något tvång utan blott en möjlighet att använda detsamma, då man ansåge sig kunna med fördel använda det.»

11. Professorn *K. B. Wiklund*:

»För de flesta humanistiska vetenskaper är visserligen enligt min mening ett konstgjort världsspråk av mindre betydelse, enär dessa vetenskaper av sina utövare i *alla händelser* fordra och alltid komma att fordra ett stort mått av språkkunskaper. Men *om* de ändock skulle uttrycka sig på Ido med dess nästan oinskränkta förmåga av utveckling, skulle de enligt mitt förmenande åtminstone i synnerligen många fall ej känna sig hindrade av uttrycksmedlets beskaffenhet. Sin förnämsta betydelse skulle ju för övrigt ett konstgjort världsspråk få på den allmänna samfärdselns fält, där det, särskilt i Idos praktiska och synnerligen lättlärd form, väl skulle komma att ha ungefär samma betydelse som en internationell telegraf-code har för telegramtrafiken.»

12. Professorn *Ernst A. Kock*:

Ett levande språk kan på grund av inre brister (tyskans svåra grammatika, engelskans ortografi etc.) och yttre avund aldrig upphöjas till världsspråk. »Ett konstgjort språk, bestående av de stora kulturspråkens kvintessens,

10 *Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande Nr 5.*

lätt att lära och lätt att minnas, är den enda möjliga lösningen. Och den lösningen är endast en tidsfråga.»

13. *Professorn Axel Kock*

finner det omöjligt att *verkligen genomföra* ett allmänt konstgjort världsspråk. Det arbete som nedlägges på dylika strävanden kommer att bli väsentligen resultatlöst.

14. *Professorn Johan Vising*

besvarar den framställda frågan med nej och tillägger, att han till alla delar instämmer i det av professor Johansson avgivna sakkunnigutlåtandet.

15. *Professorn Erik Staaff*

uttalar sin anslutning till den av professor Johansson uttalade åsikten samt tillägger, att »vad särskilt filologien angår skulle ett dylikt språk i de flesta fall icke erbjuda ens tillnärmelsevis de erforderliga resurserna».

Den av andra kammarens utskott gjorda hemställan om avslag å motionen bifölls av kammaren med 156 ja mot 51 nej.

1915 års
riksdag.

Vid 1915 års riksdag väckte herr *Lindhagen* ånyo motion (II: 176) i världsspråksfrågan, varvid motionären föreslog skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran »om Kungl. Maj:ts övervägande på vad sätt i sammanhang med den kommande uppgörelsen efter världskriget eller eljest initiativ må kunna tagas från svensk sida för åstadkommande av officiell internationell överenskommelse om införandet av ett världsspråk».

Motionen remitterades till andra kammarens femte tillfälliga utskott (utl. nr 8). För ärendets beredning vände sig utskottet till åtskilliga representanter för fredsrörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen med en förfrågan om vilket intresse dessa rörelser kunde ha av ett allmänt konstgjort världsspråk. Av de inkomna yttrandena (6 st.), vilka återfinnas i en bilaga till utskottets utlåtande, framgår, att samtliga, som svarat, på ett undantag när, framhållit önskvärdheten av att ett internationellt hjälpspråk måtte komma till stånd.

Utskottet förklarade sig till fullo behjärta det stora gagn — ej minst för den allmänhet, vilken icke haft tillfälle att genom resor eller långvariga skolstudier skaffa sig kännedom om ett flertal språk — som skulle vinnas genom internationellt antagande av ett visst språk som »världsspråk», samt förklarade sig dessutom övertygat om att de internationella förbindelserna därigenom skulle underlättas och ytterligare stärkas till fromma för hela kulturutvecklingen. På grund därav tillstyrkte utskottet skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, i vilken form frågan om internationell överenskommelse om antagande av visst språk till »världsspråk» lämpligast kunde från svensk sida framföras, och att Kungl. Maj:t, så snart tillfälle därtill erbjöde sig, ville bringa världsspråksfrågan till internationell överläggning.

Reservation med yrkande om avslag å motionen hade anförts av 5 av utskottets ledamöter.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande Nr 5. 11

Med 86 röster mot 37 biföll kammaren det i reservationen gjorda yrkandet.

Frågan om genomförandet av ett världsspråk förekom änyo till behandling inom riksdagen år 1917. Inom andra kammaren väcktes nämnda år av herr *Lindhagen* motion, nr 316, däri hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande på vad sätt i och för nationalitetsfrågans rationella lösning initiativ må kunna tagas från svensk sida för åstadkommande av officiell internationell överenskommelse om införandet av ett världsspråk.

1917 års
riksdag.

Motionen remitterades till andra kammarens femte tillfälliga utskott, som under anförande att utskottet funne den dåvarande tiden, då de mellanfolkliga förbindelserna vore i så vidsträckt omfattning avbrutna, icke kunde anses lämplig för denna frågas framförande och att det för övrigt torde vara tvivel underkastat, om dess lösning främjades eller påskyndades genom den av motionären föreslagna skrivelsen till Kungl. Maj:t, hemställde om avslag å motionens hemställan. Reservation hade anförts av herr *Bengtsson* i Göteborg.

Kammaren biföll utskottets hemställan med 64 röster mot 27.

Vid 1919 års riksdag återupptogs språkfrågan genom motioner i första kammaren av herr *Lindhagen* och i andra kammaren av herr *Ericson* i Funäsdalen. I motionerna (I:117 och II:312), som voro likalydande, hemställdes, bland annat, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte »taga initiativ till en internationell överläggning om genomförandet genom mellanfolklig överenskommelse av ett världsspråk, avsett att inläras i alla världens skolor, ävensom framföra denna sak till övervägande särskilt vid underhandlingarna om det blivande fredsslutet.»

1919 års
riksdag.

Motionen hänvisades till första kammarens första tillfälliga utskott, som inhämtade yttrande över motionen från professorn *Adolf Noreen*. Denne uttalade därvid, att det lede intet tvivel och erkändes alltmera enhälligt bland sakkunniga, att ett världsspråk (hjälpsspråk) utgjorde ett trängande och med vart år allt omistligare behov. Vad som först och främst borde för sakens främjande åtgöras, vore att söka åstadkomma ett gemensamt uttalande till förmån för världsspråkstanken av ett flertal statsmakter och att, om och sedan man lyckades åvägabringa ett sådant, söka förvärva sig en säker kanal till de maktavande vid fredsslutet eller inom det nationernas förbund, som man ju hoppades då skulle hava kommit till stånd.

Utskottet uttalade i sitt över motionen avgivna utlåtande (nr 5), att den viktiga och intressanta frågan icke för det dåvarande syntes mogen för internationellt avgörande, och avstyrkte fördenskull motionen i nyss angivna del. Med 54 röster mot 7 biföll kammaren sitt utskotts hemställan.

Den vid 1919 års riksdag i andra kammaren väckta motionen remitterades till kammarens femte tillfälliga utskott (utl. nr 3). Utskottet förklarade

sig icke vilja bestrida den ofantliga betydelsen av ett hjälpspråk, men sade sig hava kommit till den övertygelsen, att det ifrågasatta regeringsinitiativet icke under då för handen varande yttre omständigheter lämpligen kunde tagas. Givetvis skulle ock största möjlighet för tankens förverkligande förefinnas, därest initiativet i en eller annan form komme att utgå från någon av de större nationerna. Då utskottet härjämte hade den förvissningen, att världsspråkstanken genom sin egen inneboende kraft alltfort komme att göra sig gällande samt att Sveriges regering icke skulle försumma ett tillfälle att ingripa, då sådant yppade sig, syntes det utskottet lämpligast att någon åtgärd nu icke påkallades av riksdagen. Utskottet avstyrkte sålunda bifall till motionen i här ifrågavarande del, och i enlighet härmed fattade andra kammaren utan votering beslut i ämnet.

1921 års
riksdag.

Vid 1921 års riksdag återupptogs frågan av herr *Lindhagen*, som i en i första kammaren avgiven motion, nr 154, hemställde, att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte:

»1:o) hos folkens förbund och de stater, som ej äro anslutna till detsamma, taga initiativ till en *förutsättningslös* internationell utredning och överläggning för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett världsspråk, avsett att inläras i alla världens skolor, ävensom till åtgärder för inrättande av en internationell världsspråksakademi för övervakande av det antagna språkets utveckling och enhetlighet,

2:o) för sådant ändamål särskilt stödja den av svenska världsspråkskommittén genom regeringens bemedling till förbundet ingivna hemställan om ett dylikt initiativ från förbundets sida.

Motionen remitterades till första kammarens första tillfälliga utskott (utlåtande nr 10). Utskottet erinrade, att den i motionen avhandlade frågan dåmera av svenska världsspråkskommittén blivit förelagd Nationernas förbunds första delegeradeförsamling i Genève. Enligt utskottets mening vore otvivelaktigt för saken mest gagnande, att en förutsättningslös utredning av frågan komme till stånd. Då en sådan åsyftades i den av kommittén till förbundet ingivna framställningen, syntes det utskottet mycket önskvärt, att densamma erhöles officiellt stöd. I enlighet härmed tillstyrkte utskottet skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att »Kungl. Maj:t täcktes på sätt, som må befinnas lämpligt, stödja den av svenska världsspråkskommittén till Nationernas förbund ingivna framställningen om vidtagande av en förutsättningslös utredning angående möjligheterna för införandet av ett världsspråk.»

Med 74 röster mot 48 biföll första kammaren sitt utskotts hemställan.

Ärendet överlämnades därefter till andra kammaren, som hänvisade detsamma till förberedande behandling av sitt femte tillfälliga utskott (utlåtande nr 9), vilket med åberopande av de skäl, som anförts av första kammarens utskott, hemställde, att andra kammaren måtte biträda det av

första kammaren i ärendet fattade beslutet. Utskottets hemställan avlogs emellertid av andra kammaren med 91 röster mot 56.]

Vid 1924¹ års riksdag blev ifrågavarande spörsmål ånyo föremål för omprövning inom riksdagen. Motion i ämnet väcktes då ånyo av herr *Lindhagen*, som hemställde, »att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte taga initiativ (hos folkens förbund eller annorledes) till en förutsättningslös internationell utredning och överläggning för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett världsspråk, avsett att inläras i alla världens skolor, ävensom till åtgärder för inrättandet av en internationell världsspråksakademi för övervakande av det antagna språkets utveckling och enhetlighet».

1924 års
riksdag.

Motionen remitterades till kammarens första tillfälliga utskott, som i avgivet utlåtande (nr 2) anförde bland annat:

»För handeln och industrien och för det internationella vetenskapliga tankeutbytet skulle det uppenbarligen vara av utomordentligt gagn att äga tillgång till ett gemensamt, lätt tillgängligt meddelelsemedel, och för åstadkommandet av den ökade förståelse och det närmande mellan folken, som nu synas vara nödvändigare än någonsin, torde betydelsen av ett dylikt gemensamt hjälpspråk knappast kunna överskattas. Särskilt vid överläggningarna i Nationernas förbund och i allmänhet vid mellanfolkliga konferenser skulle antagandet av ett gemensamt förhandlingsspråk medföra avsevärda lättnader i arbetet att bidra till undanröjandet av många missförstånd och slitningar. — — — Utan att fatta någon bestämd ståndpunkt till spörsmålet om det ifrågasatta internationella hjälpspråkets natur, finner utskottet ur ovan anförda synpunkter strävandena att åstadkomma ett dylikt för alla folk gemensamt hjälpspråk högeligen beaktansvärda och delar motionärens mening, att dessa strävanden bäst skulle befrämjas genom en sådan förutsättningslös utredning, som i motionen åsyftas. Då utsikterna till en mera allmän praktisk användning av ett gemensamt hjälpspråk tydligen skulle i hög grad befordras genom en mellanfolklig överenskommelse i frågan, synes det utskottet också vara lyckligast, om ifrågavarande utredning kunde komma till stånd genom Nationernas förbund, ehuru utskottet å andra sidan givetvis icke anser det uteslutet, att även andra lämpliga utvägar för syftets förverkligande kunna stå regeringen till buds. På grund av det anförda får utskottet alltså hemställa, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, genom hänvändelse till Nationernas förbund eller annorledes, taga initiativ till en förutsättningslös internationell utredning och överläggning för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett internationellt hjälpspråk.» Utskottets hemställan bifölls av första kammaren med 39 röster mot 38.

Ärendet överlämnades härefter till andra kammaren, som remitterade det samma till sitt femte tillfälliga utskott (utlåtande nr 5). Med åberopande av de skäl, som anförts av första kammarens utskott, hemställde femte till-

14 *Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande Nr 5.*

fälliga utskottet, att andra kammaren måtte biträda det av första kammaren i ärendet fattade beslutet. Reservation hade anförts av fyra av utskottets ledamöter.

Med 49 röster mot 38 beslöt andra kammaren att icke biträda första kammarens ifrågavarande beslut.

Innan utskottet övergår till behandling av den vid innevarande riksdag framlagda motionen, anser sig utskottet böra lämna en kortfattad framställning rörande utvecklingen inom *Nationernas förbund* av frågan om införandet av ett internationellt världsspråk.

Nationernas förbund och frågan om införandet av ett internationellt hjälpspråk.

Alltsedan grundandet av Nationernas förbund har detta mottagit ett flertal petitioner om införandet av ett internationellt hjälpspråk. Företrädesvis har man därvid rekommenderat esperanto.

Under *första förbunds församlingen* (december 1920) framlade lord Robert Cecil m. fl. ombud för 11 stater ett förslag, att Nationernas förbund skulle förordna universell skolundervisning i esperanto.

I den av församlingens andra utskott med anledning härav utarbetade rapport föreslogs, att församlingen skulle antaga följande resolution (»voeu»):

»Nationernas förbund, som konstaterar de språkliga svårigheter, vilka förhindra direkta förbindelser mellan folken, ävensom den trängande nödvändigheten av att därå råda bot för att bidraga till det goda samförståndet mellan folken, följer med intresse de försök till officiell undervisning i det internationella språket esperanto, som gjorts i de offentliga skolorna hos ett flertal av förbundets medlemsstater,

uttrycker önskemålet, att generalsekretariatet måtte till nästa förbunds församling utarbeta en rapport över de inom detta område uppnådda resultaten.»

Första förbunds församlingen fann det emellertid vara för tidigt att upptaga frågan till diskussion, och saken uppsköts tills vidare.

Även under *andra förbunds församlingen* (september—oktober 1921) framlade lord Robert Cecil m. fl. ombud resolutionsförslag till förmån för esperanto, påminnande om det föregående år framlagda. Under mötet framlades jämväl en av förbundets biträdande generalsekreterare, Dr Nitobe, författad redogörelse över den esperantokongress, som hållits i Prag i augusti 1921.

Det utskott, som upptog frågan till prövning, kom i sitt utlåtande till följande slutsatser, vilka godkändes av förbunds församlingen:

»Utskottet anser, att detta spörsmål, för vilkets lösning ett allt större antal stater intressera sig, bör bliva föremål för en djupgående undersökning innan detsamma kan behandlas av församlingen. Redan föregående år hänsköts frågan till ett utskott, som avgav ett kort utlåtande, utmynnande

i att förbundets sekretariat skulle undersöka redan gjorda försök och uppnådda faktiska resultat.

Utskottet föreslår, att frågan uppföres å föredragningslistan för nästa församling och att sekretariatet utarbetar en fullständig rapport i ämnet, åtföljd av nödvändiga handlingar enligt anvisningarna i förslaget till resolution.

I enlighet med de ombuds önskan, som undertecknat förslaget, skola andra utskottets utlåtande den 17 december 1920 och biträdande generalsekreterarens rapport rörande sitt uppdrag till kongressen i Prag delgivas medlemmarna i vederbörlig tid.»

I anledning härav utarbetade generalsekreteraren en rapport i ärendet, vilken förelades den *tredje förbundsförsamlingen*, som med 26 röster mot 2 bland annat beslöt följande:

»Frågorna om undervisning av esperanto skola hänskjutas till kommissionen för intellektuellt samarbete för avgivande av utlåtande rörande olika sidor av spørsmålet om ett internationellt hjälpspråk.»

Kommissionen för intellektuellt samarbete upptog med anledning härav under sitt möte i Genève den 26 juli—2 augusti 1923 frågan till behandling, varvid kommissionen med 6 röster mot 1 (3 underlätto att rösta) beslöt, att kommissionen icke borde rekommendera ett konstgjort språk. Kommissionens resolution i frågan var av följande lydelse:

»Kommissionen för intellektuellt samarbete, vilken ur olika synpunkter undersökt frågan om ett internationellt hjälpspråk, tror sig icke böra rekommendera ett konstgjort språk till Nationernas förbunds församlings prövning. Kommissionen bestrider icke de praktiska fördelarna, som skulle vara förenade med ett allmänt antagande av ett konstgjort hjälpspråk, men kommissionen anser, att dess *bemödanden bör framförallt inriktas på att befrämja studiet av levande språk och av främmande länders litteratur ty detta studium utgör ett av de verksamaste medlen för att uppnå intellektuellt och moraliskt närmande mellan människor av skilda nationaliteter, ett närmande, som utgör Nationernas förbunds syfte.*»

Frågan om esperanto upptogs ej till behandling vid *fjärde förbundsförsamlingen* (september 1923), varken i dess utskott eller vid dess plenarsammanträden.

Däremot blev frågan under förbundsrådets samtidigt pågående 26:te möte föremål för dess uppmärksamhet i så måtto, att det i den av franske rådsledamoten M. Hanotaux framlagda och av rådet godkända rapport över den internationella kommissionens för det intellektuella samarbetet verksamhet helt kort konstaterades, att denna kommission efter att hava undersökt frågan ur alla synpunkter och under framhållande av, att dess verksamhet framförallt bör gå ut på att befrämja studiet av främmande språk och främmande länders litteratur, har beslutat att icke rekommendera ett konstgjort språk till Nationernas förbunds prövning.»

Frågan har sedan nämnda tidpunkt icke varit föremål för Nationernas förbunds prövning.

Utskottet.

Utskottet medger, att ett världsspråk, som vore möjligt att inlära i alla världens skolor och med förutsättningar att kunna överallt och av alla användas och förstås, skulle i hög grad underlätta och befrämja det internationella umgänget. Enligt utskottets mening måste det emellertid anses utopiskt att tänka sig, att vare sig ett nationalspråk, dött eller levande, eller ett konstgjort språk inom överskådlig tid skulle kunna bli ett folkens gemensamma tungomål. Motionären har visserligen yrkat, att den av honom begärda förutsättningslösa utredningen skulle omfatta även spörsmålet om möjligheten att till världsspråk — vid sidan av modersmålen — upphöja ett nationalspråk, men betecknar själv förverkligandet av denna tanke som en politisk omöjlighet. Utskottet är i denna punkt ense med motionären. Det synes emellertid utskottet uppenbart, att icke mindre svårigheter skulle komma att resa sig i fråga om ett konstgjort språk. Det torde väl t. ex. knappast få anses sannolikt, att Förenta staterna och England skulle befinnas villiga att förorda inlärandet i alla världens skolor av exempelvis esperanto, då engelskan redan nu är modersmålet för omkring 200 millioner människor, administrationsspråk för mer än 500 millioner inom samtliga fem världsdelar samt internationellt hamn- och sjömansspråk. Mot möjligheten att skapa ett konstgjort världsspråk lärer också kunna anföras de betydande olägenheter, som sammanhånga med den oundvikliga uppkomsten av skiftande uttal och dialekter i olika delar av världen. Liksom t. ex. »latin på engelska» ingalunda blir samma språk som »latin på svenska», komme även det konstgjorda språket att vara underkastat de lagar för språkets liv och utveckling, som väsentligen betingas av skilda kultur- och naturområden i världen, och vilkas verkningar den av motionären förordade världspräksakademien näppeligen skulle förmå upphäva. Utskottet anser sig vidare böra konstatera, att även om det av motionären tänkta världsspråket komme till stånd, skulle behovet av kunskap i de främmande kulturspråken kvarstå. Ett konstgjort språk kan icke ersätta ett levande eller få tillnärmelsevis samma betydelse. Det skulle måhända kunna tagas i bruk för åtskilliga ingalunda oviktiga begränsade kulturuppgifter. För den internationella samfärdseln skulle ett dylikt hjälpspråk, såsom från något håll gjorts gällande, måhända kunna få samma betydelse som en internationell telegrafcode för telegramtrafiken. Likaledes torde vissa vetenskaper, särskilt inom det naturvetenskapliga, matematiska och tekniska området, kunna tänkas ha fördel av ett sådant språk för internationellt bruk. Initiativ och åtgärder för tillgodoseende av dessa intressen torde dock i främsta rummet icke böra ankomma på de svenska statsmakterna.

För bland annat det viktiga område, som representeras av folkens humanistiska och vittra litteratur, förblir emellertid bekantskapen med de stora

kulturspråken alltjämt av nöden. Om denna bekantskap, såsom motionären påpekar, i stort sett kan sägas tillsvidare utgöra ett fåtalsprivilegium, synes blott så mycket större anledning föreligga att för vidare kretsar söka bereda ökade möjligheter i detta hänseende. Utskottet tillåter sig i detta sammanhang understryka vad som uttalats i den resolution, som av kommissionen för intellektuellt samarbete förelades tredje förbundsörsamlingen i Genève (1923), att »studiet av levande språk och av främmande länders litteratur utgör ett av de verksammaste medlen för att uppnå det intellektuella och moraliska närmande mellan människor av skilda nationer, som utgör Nationernas förbunds syfte.»

Utskottet kan för övrigt icke underlåta att påpeka, att den av motionären begärda utredningen enligt utskottets mening i realiteten skulle kunna avse allenast frågan, vilket av de nu existerande konstgjorda språken skulle böra upphöjas till världsspråk. Vid betraktande jämväl därav att särskilt från de stora kulturnationerna icke torde vara att förvänta någon redobogenhet att medverka till frågans lösning, finner sig utskottet icke böra tillstyrka motionen. Utskottet erinrar slutligen om det negativa resultatet av frågans behandling inom Nationernas förbund.

Utskottet får alltså med stöd av det anförda hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1926.

På utskottets vägnar:

KARL SANDEGÅRD.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Sandegård*, *Johansson* * i Hornsberg, *Vrang*, fröken *Hesselgren*, herrar *Magnuson*, *Sundberg* och *Ericson* * i Obergå.

* Ej närvarande vid utlåtandets slutjustering.

Reservation

av fröken *Hesselgren* samt herrar *Johansson* i Hornsberg och *Magnuson*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Den ofantliga betydelse, tillvaron av ett erkänt världsspråk skulle äga särskilt för de mindre nationerna torde icke från något håll kunna bestridas. Redan i den av professor *Johansson* år 1911 verkställda utredningen, som dock utmynnade i avstyrkande av åtgärder till främjande av världsspråksidén, framhölls likväl, att en förenkling av folkens invecklade och tunga språkapparat förvisso vore önskvärd; i de flesta av de i historiken återgivna yttrandena från vetenskapliga forskare, såväl naturvetenskapsmän som humanister, har sympati och i åtskilliga fall varmt erkännande ägnats världsspråkstanken, och vid de föregående tillfällen, då förevarande fråga varit föremål för behandling inom riksdagen, ha på skilda håll uttalats varma sympatier för världsspråksidén. I den mån vederbörande utskott ställt sig avvisande mot de i frågan framförda förslagen hava i allmänhet icke i första hand de principiella betänkligheterna varit avgörande, utan fastmer uppfattningen, att rätta tidpunkten icke vore inne för tankens förverkligande eller att det framförda förslaget ej ansetts tjäna den dock ingalunda underkända idén. Inom riksdagens kamrar har ock genom voteringssiffrorna visats, att världsspråkstanken även där i vida kretsar omfattats med förståelse.

De betänkligheter, som framförts mot förslagen, hava delvis gällt möjligheten att kunna skapa ett språk med de egenskaper, som fordras av ett världsspråk. Det torde gentemot dessa betänkligheter böra erinras därom, att flertalet av våra språkvetenskapsmän, vilka ägnat denna sida av saken ett ingående studium, kommit till det resultatet, att denna del av problemet, d. v. s. frågan om möjligheterna att konstruera ett världsspråk, numera är på ett fullt tillfredsställande sätt löst.

Motståndet mot världsspråkstanken har, efter hand som denna uppfattning blivit allmännare, i stället kommit att gälla möjligheterna att föra språket ut i livet, så att det bleve allmän egendom och i verklig mening ett världsspråk.

Dessa betänkligheter synas böra vägas mot behovet av ett världsspråk. Att ett sådant behov föreligger erkännes, såsom utskottet redan erinrat, på snart sagt alla håll. Det torde icke vara svårt att i dessa tider, då det internationella umgänget på nära nog alla områden är livligare än någonsin, övertyga sig om, att detta behov gör sig kännbart, ja, för de små nationerna och dessas statsborgare ofta ödesdigert gällande. Den kraft ett dylikt faktiskt föreliggande allmänt behov skapar, skall helt visst visa sig mäktigt att också *praktiskt* förverkliga världsspråkstanken.

Utskottet inser dock till fullo, att därest denna tanke i verkligheten skall kunna bliva den makt i nationernas inbördes samarbete, som den enligt utskottets mening har förutsättningar att bliva, så fordras att den erhåller statsmakternas stöd och redobogna medverkan till frågans lyckliga lösning.

Utskottet är emellertid fullt på det klara med, att världsspråksidéns syftemål icke kommer att förverkligas utan starkt motstånd och att vad som för närvarande är upphinneligt, icke är slutmålet. Fördens skull synas ansträngningarna böra tills vidare inrikta sig på mera näraliggande uppgifter.

I allmänhet torde icke från något håll bestridas, att ett konstgjort språk kan få internationell användning inom vissa begränsade områden av mänsklig verksamhet, exempelvis såsom professor Lidén framhållit inom kommunikations-, hotell-, och turistväsendet eller att det, såsom professor Wiklund uttalat, på den allmänna samfärdselns fält skulle kunna få ungefär samma betydelse som en internationell telegrafcode för telegramtrafiken.

Inom vetenskapliga kretsar är ock intresset för världsspråksfrågan stort. Särskilt inom naturvetenskapsmännens led har, enligt vad från detta håll tämligen samstämmigt vitsordats, behovet av ett världsspråk gjort sig i mycket hög grad gällande.

För arbetarvärlden slutligen skulle, såsom även därifrån avgivna vittnesbörd nogsamnt visa, ett internationellt antaget konstgjort språk vara till avsevärt gagn.

Kunde, såsom utskottet alltså skulle för sin del vilja förorda, genom mellanfolklig samverkan vinnas, att för dessa och andra liknande områden av mänsklig verksamhet ett visst konstgjort språk auktoriserades såsom meddelelsemedel i det internationella umgänget, skulle otvivelaktigt en god grund hava lagts för världsspråksfrågans vidare utveckling. En gång internationellt fastslaget och fört ut i livet skulle ett sådant språk genom sin egen inneboende utvecklingskraft slå under sig även andra betydelsefulla kulturuppgifter och på den vägen utveckla sig till att bliva i verklig mening ett världsspråk.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga initiativ till en internationell överläggning om antagande genom internationell överenskommelse av ett världsspråk samt, därest sådan överenskommelse åvägbringas, ej mindre själv vidtaga än även verksamt främja åtgärder till världsspråksidéns förverkligande.»